

A jánoshalmi Szent Anna templom története

A település évszázadokra visszanyúló történetében a jelenleg meglévő templom a negyedik. Az elsőt Szent György vértanú tiszteletére a középkorban, ismeretlen időben (valószínűleg a XV. században) építették. A török hódoltságtól 1733-ig a szabadkai ferencesek szerzetesi plébániájához tartozott.

Az 1731-es újkori betelepítés után már 1733-ban a hívek imaházat építettek. 1746-ban, Patachich Gábor kalocsai érsek kezdeményezésére és anyagi támogatásával készült el egy kis templom, mely a mai helyén állott. Homlokzata kelet felé nézett, s a kor szokása szerint temető vette körül. 1746. július 26-án szentelték fel Szent Anna tiszteletére. Az 1746-os Canonica Visitatio szerint ez a templom jó erős anyagból készült, teteje fölött fából való torony emelkedett, 3 harangja, 3 hordozható oltárkövel ellátott oltára, fakórusa, orgonája és 10 lobogója volt.

1755-ben keresztelő kutat vásároltak Baján, mely most is látható a szentély hátsó részében.

1783-1787 között a lakosság összefogásával új, nagyméretű, impozáns templom épült fel, a mai templom hajórésze. 1788. július 26-án az akkori kalocsai érsek, Kollonich László szentelte fel, ismét Szent Anna tiszteletére. 1803-ban oltárképet adományozott Heinrich Anna. 1888-ban új főoltárképet kapott a templom, melyet Rómában Szoldatits Ferenc festőművész készített. Ugyanebben az évben a templom 100 éves fennállásának emlékéért fényes ünnepséggel megülték.

1907-1909-ig, Klanszky Ferenc apát-plébános idejében, a meglévő templomot bővítették két oldalhajóval és a szentély résszel. A terveket Foerk Ernő építész készítette. (Ő tervezte a kalocsai Főszékesegyház mai formáját és a szegedi dómot.) A templom hosszúsága 63,5 méter, szélessége 15 méter, a kereszthajók hossza 28,1 méter, a belső magasság 13 méter, a torony 48 méter magas. A templom befogadóképessége kb. 3000 ember.

A két mellékoltárt a bővítés után vásárolták. Oltárképeik olajfestmények, készítőjük ismeretlen. A jobb oldali kereszthajóban a mellékoltár mellett áll egy aranyozott Mária szobor. Készítőjéről nem tudunk semmit. A szentélyben magasodik a két főapostol, Szent Péter és Szent Pál szobra. Ezeket egy pesti árverés alkalmával vásárolta Szabó István apát-plébános. A főhajó jobb oldali részében látható régi gyóntatószék valószínűleg az első templomból származik. A templom színes üvegablakai Zsellér Imre budapesti színesüvegfestő műhelyében készültek a bővítés után. Az ő munkái többek között Kalocsán a Főszékesegyház üvegablakai is.

1932-33-ban Szabó István apát-plébános megrendelésére készítette a templom belső festését, a secco-képeket, Kuczka Mihály székesfehérvári templomfestő iparművész. 1939-ben Urbanics János műaranyozó restaurálta a gazdagon díszített, aranyozott barokk szószéket, mely ismeretlen mester alkotása. Az egyházközség a budapesti karmelita templomból vásárolta meg, miután rendjüket II. József (1780-1790.) császár feloszlatta.

A szentély jelenlegi formáját a II. Vatikáni Zsinat szellemében alakította ki 1972-73-ban Dr. Belon Gellért apát-plébános, későbbi pécsi segédpüspök. A szembemiséző oltár márványból készült, talpzata alá valamennyi jánoshalmi ház kertjéből került egy-egy zacskónyi föld. Szimbóluma ez annak, hogy a hívek lelki életének központja a templom, ahol az oltáron naponként megjelenítik Krisztus keresztáldozatát. Az új oltárt és liturgikus teret 1973. március 18-án szentelte fel Dr. Ijjas József kalocsai érsek.

1976-ban a hívek adományaiból bővítették és korszerűsítették a pécsi Angster cég által készített orgonát. Jelenleg két manuálos, 24 regiszteres. 1976. június 6-án, pünkösdvasárnap szentelte fel Dr. Werner Alajos, a magyar egyházi zene apostola. A felújított hangszeren elsőként Leányfalusi Vilmos orgonaművész, a kalocsai Főszékesegyház karnagya tartott hangversenyt. A jeles ünnepségen részt vett Bárdos Lajos Kossuth-díjas zeneszerző is.

A templom előtt álló kovácsoltvas keresztet a mohácsi csata 300. évfordulója alkalmából 1826-ban állították fel. Garay Béla pesti műlakatos készítette.

A parkban látható Szentháromság szoborcsoportot 1877-ben állították fel Édes János, Kecskés János és Kovács János adományaiból.

A főoltár és a főoltárkép

A főoltár két egységből áll, az épített menzából, rajta a tabernákulum és két adoráló angyal, valamint a hátsó szentélyfalon elhelyezett fa felépítményből, mely lényegében az oltárkép befogadásához nyújt illő környezetet. Ez a hátsó rész egy kazettás szerkezetű fa felépítmény két oszloppal, felül íves záródású oromzattal. Felülete egyszerű színes márványozás. A párkányzati részekben aranyozott rátétek adják meg az oltárhoz illő gazdag hatást, így kb. 11 m tojássor, ugyanennyi levélmintás faragás, hat méter aranyozott farkasfog, valamint a kazetták aranyozott profillécei, melyek csaknem 100 m hosszúságot tesznek ki. 24 cm széles a főoltárkép kerete, melyet körben faragott babérfonat, belül pedig levélmotívum díszít 57 db. rozettával együtt.

A főoltárkép a templom és a község védőszentjét, Szent Annát ábrázolja. A művész a képen Szűz Mária édesanyját családi körben ábrázolta. A legenda szerint Szent Anna és férje, Szent Joachim házasságát az Úr idős korokban áldotta meg gyermekkel, s Szent Anna megkapta azt a kegyelmet, hogy unokáját, a kis Jézus is megláthatta. A festményen Szent Anna zsámolyon ülve, térdelő leányát imádságra tanítja. Mellette az apa, Szent Joachim áll. Felettük két oldalról egy-egy angyal látható, akik apró virágcsokrokat szórnak rájuk. A kép lezárása a mennyei dicsőséget jeleníti meg. A festményből az öröm, a boldogság és a szülői szeretet példás gyakorlása sugárzik. Az oltárkép két oldalán egy-egy korinthuszi oszloputánc áll, tetejükön ülő angyalfigurával. A kép felett Mária címerpajzsa díszlik. Az egész kompozíció bezárása a boltíven nyugvó kereszt. A templom előző főoltárképe is Szent Annát és családját ábrázolta.

A szószék

A szószék a szentély és a baloldali mellékhajó hevederjeinek találkozásánál, az evangéliumi oldalon kapott elhelyezést. A késő barokk stílusú szószék ismeretlen mester alkotása, az egyházközség vásárolta meg a budapesti karmelita templomból, miután rendjüket II. József császár feloszlatta. A szószék gazdagon díszített faragásokkal.

A szószék hangvetőjének legfelső párkányán a Jó Pásztor(Krisztus) kb. 120 cm-es faragott, aranyozott szobra áll. Az alatta levő profilonozott párkányzaton helyezték el a négy evangélista szobrait attribútumaikkal együtt, Máté az ifjúval, Márk az oroszlánal, Lukács a tulokkal, János a sassal. Márk és Lukács szobra közt az angyalfigura táblájára ez van írva: VERBUM DOMINI, vagyis ISTEN IGÉJE. A hangvetőt díszíti még három puttó, lambrequin, faragott vázák, kagylós ornamentikák. A hangvető alsó lapjára került a Szentlélek jelképe a galamb sugárkoszorúval.

A szószék hátlapján nagyméretű aranyozott dombormű látható, a karmelita szerzetesekre utaló jelenet: Szűz Mária átnyújtja a skapulárét Stock János szerzetesnek. A dombormű két oldalán áttört faragású ornamentikákat és egy-egy mondattáblát tartó repülő puttót helyeztek el. A két tábla szövege: „Felállította Buda Ferencz műasztalos, Szabadka, Kolezár Kálmán és Szántó János 1907. évben ezen szószéket, Isten dicsőségére. Szabó István plébános kérelmére megújította Ignác István és neje Nácsinák Erzsébet, Margit és Erzsébet lányaikkal egyetemben, Verbanits János rákospalotai műaranyozó által az Úr 1933. évében.” „Cathedra haec Buda ex Ecclesia carmelitarum Jankovatzinum 8-a Junii 1787. Adlata sub Parocho Martino Jankovich restaurata est mense Sept. A. 1836. Opera: Joannis Krieg, et Adalberti Müller decoratorem Apathinensium. Iterum restaurata est mense Septembri anno 1908 opera Michaelis Török jánoshalmaensis et Antonii Mihályi budapestiensis pictoris.”

A szószék kosáron három faragott, aranyozott dombormű látható. Középen a Szent Családot, balról Illés próféta tüzes szekéren való elragadásának jelenetét, jobbról Elizeus próféta látomását ábrázolták.

Az alsó rész csigavonalas tagozatokból indul, melyeket faragott, aranyozott levelek, füzérek díszítenek. A tagozatok között áttört faragású apácarácsos, kagylós, rokályos ornamentikákat helyeztek el.

Cseppentővel zárul az építmény, a rajta levő akantusz levelek ívesen fordulnak vissza, így díszítve a cseppentőt.

A szószéket 1939-ben restaurálták, az eredeti színezést, a tojásemulziós márványfestést átfestették. A jelenlegi márványozás színezése a templomban 1932-33-ban történt festést követi.

A szószék feljáratát falazással készítették (1939?), a feljárat oldalfalát betétekkel díszítették.

A mellékoltárok

A két mellékoltárt az oldalhajókban helyezték el a templom bővítése után egymással szemben. Azonos felépítésű fából készített szerkezetek, szarkofág alakú menzával, kis méretű tabernákulummal és jelentős aranyozott faragással. A felépítmény egy-egy darab kb. 120 x 210 cm-es festményt foglal magába. A baloldali Krisztus keresztáldozatát, a jobboldali a gyónási titok vértanúját, Nepomuki Szent Jánost ábrázolja. Mindkét festmény kései provinciális barokk alkotásnak tűnik. Művészi értéküket tekintve egyenként is felülmúlják a templom összes többi festményét.

A falfestmények

A falfestmények a Krisztus életéből vett főbb jeleneteket és a hit misztériumait ábrázolják. A főhajóban az első, a kórus fölötti Krisztus születését; a második feltámadását; a harmadik mennybemenetelét; a negyedik a Szentlélek eljövételét; az ötödik, a kupola secco Mária mennybevételét; a hatodik az Oltáriszentség tiszteletét; a hetedik, a főoltár feletti, Krisztus keresztáldozatát szemlélteti. Az oldalhajókban balról az Angyali Üdvözlés jelenete, jobbról József és Mária eljegyzése látható.

Az üvegablakok

Az üvegablakok különösen figyelemre méltóak. A bővítés után az egyházközség és az adakozó hívek készítették. A főhajóban balkéz felől az egyházi zene védőszentjét, Szent Cecília vértanút, továbbhaladva Sienai Szent Katalin egyházdoktort, mellette Árpádházi Szent Erzsébetet, a szegények és családanyak eszményképét ábrázolták. Jobbról először Szent György vértanú látható, utána Pádúai Szent Antal szerzetes, a szegények pártfogója, majd Szent Pál apostol. Az oldalhajókban balról a bejáratnál Lisieux-i Kis Szent Terézt, a missziók védőszentjét, középen államalapító Szent István királyunkat, az üvegterembe eső részen Szent Ilonát, Jézus keresztjének megtalálóját ábrázolták. Jobbról Szent András apostol látható, középen Szent László király vízfakasztás közben, az üvegterembe eső részen Szent József, Jézus nevelőapja.

Harangok a toronyban

Ahogy ez a kis újság hírül adja egyházközségünk eseményeit, ugyanúgy a templomunk tornyában lévő harangok is híreket adnak városunk lakóinak. Ha nem is verjük félre őket mint elődeink tűzvész, árvíz vagy törökvész esetén, de azért naponta halljuk hangjukat. Jelzik a nappalok kezdetét és végét, ha haldokló van, ha meg hal egy keresztény testvérünk és ha utolsó útjára kísérjük a temetőbe. Hívnak bennünket szentmisére, ájtatosságokra, ünnepi alkalmakra.

Templomunknak az I. világháborúig 5 harangja volt, súlyuk: 26 mázsa, 13 mázsa, 8 mázsa, 3,4 mázsa és 0,5 mázsa. Az I. világháború idején a harangokat hadi célra elvitték, de minden templom egyet megtarthatott. A jánoshalmiak a 3,4 mázsás öreg harangot választották, a többi összetörték, ledobálták a toronyból és elszállították. A harmincas években az egyházközség új harangokat öntetett. Jelenleg a templomnak 4 harangja van.

1. A Nagyharang – 17 mázsa

Feliratai: Eucharisztikus szent évben a szentségi Jézus imadására Szent István királyunk tiszteletére újraöntette Szabó István esperes plébános. Isten dicsőségére, Jézus Szentséges Szíve és Szent Anna tiszteletére készítették a jánoshalmi hívek a világháborúban elesett hős halottaik emlékére. 1938. Öntötte: Szlezák László aranykoszorús harangöntő mester Budapesten.

2. A Középső harang – 8 mázsa

Feliratai: Készítették Jánoshalma Mária Gyermekei 1937. „Kik itt lenn küzdenek, sírnak, porlanak, Nevükben kér, dicsér és áldd e hang, Tied e nép és munkás otthona, Légy Jánoshalma hú Nagyasszonya”. Öntötte: Szlezák László aranykoszorús harangöntő mester Budapasten.

3. Az Öregharang – 3,4 mázsa

Feliratai (latinról magyarra fordítva): Készült 1723-ban. Mich Antoni felajánlásból készítette. A Szentháromságnak legyen dicsőség! Dicséret örökké Jézusnak, Máriának, Józsefnek.

4. A Lélekarang – 1,5 mázsa

Feliratai: Szent József hűséges szolgája az Úrnak, Légy oltalma Jánoshalma minden családjának. Mennyei pártfogójuk tiszteletére készítette Nagy Pál József és neje Kiss Julianna. 1937. Öntötte: Szlezák László.

A harangok történetéhez tartozik:

- Az Öregharangot 1746-ban már említik mint az akkori kis templom tartozékát.
- Az összetört 23 mázsás harang tenyérnyi darabját a harangozó eldugta, amit megőrzött a családja a mai napig.
- **Az új Nagyharang először Budapesten szólalt meg. Az öntés évében (1938) volt az Eucharisztikus Világkongresszus. A rendezőbizottság kölcsön kérte az új harangot, faállványra felállították a Hősök terén. A kongresszus ideje alatt ezzel harangoztak. Ezután szállította haza a város. A Nagyharangot csigák, kötelek segítségével emelték fel a toronyba. A kötelet 60 ember húzta. Fénykép készült az eseményről.**
- A kéleshalmi templomnak a jánoshalmi hívek 50 kg-os harangot adományoztak a nagyharang felszentelése alkalmából.
- A harangokat elektromos működtetésre 1975-ben szerelték át. Áramszünet esetén a középső harangot kötéllel lehet megszólaltatni. A torony elektromos felújítása, a harangok működtetésének új rendszerű átalakítása 1999-ben történt meg.

Isten útjai...

1949. július 25-én születtem Jánoshalmán. A Dózsa György út 56. szám alatt jöttem az élet hullámos tengerére éppen éjfélkor.

Az Oroszlán jegyében születtem. Nem szeretem az igazságtalanságot. Ha megmondom ami bánt, haragszanak rám.

Miután felnőttem és elvégeztem a 8 általános iskolát, húsz éves koromig napszámosként dolgoztam. Korán megtanultam, hogy a becsületes munka vezet a célra. Húsz éves koromban kocsis lettem. Szerettem a lovakat. Tíz év alatt sok almát elhordtam a bajai piacra. Szerettek a bajai népek, mert szép almát vittem nekik. Rafinált voltam, mert mertem kínálni a portékámat. „Tessék szép almát venni, kedves, megízlelni!” – mondtam, és egy szelet almát vagy körtét adtam nekik. Volt, aki elfogadta, volt, aki nem. Aki megkóstolta, az biztos vásárolt az almából. Egy napon jöttem hazafelé a piacról, s egy tejes fogat állt a borotai bejárónál levő kocsmánál. Négyesnél utolértek és el akartak kerülni, de nem sikerült nekik. Az én két lovam felkapta a fejét és megkezdődött a verseny a jánoshalmi kaszárnyáig, s ott aztán elengedtem őket. Addig a négy ló versenyzett, pattogtak a paták, szikráztak a patkók.

Egy szombati napon végighajtottam a Bíró Béla utcán. Csendes volt az idő, szél sem rebtent. Hófehérbe öltöztek a meggyfák, olyan szép volt mindegyik mint a mennyasszonyi fátyol. Ültem a kocsin és gyönyörködtem a jobboldali meggyfasorban, s csak ámultam, milyen gyönyörű is a természet, ha kivirágzik. Ma ha végigmegyek az utcákon csak nézem, hogy az emberek csúffá teszik a szép meggyfákat, 80 cm magasan elvágják a törzsüket, pedig meghálálnák, ha gondoznák őket.

Harminc éves koromban sírásó lettem. Meg is jegyezte két asszony, hogy „Nem sokáig leszel te sírásó!” – de ennek ma már 21 éve.

Egy napon kint vagyunk a Kápolnás temetőben, amikor egy ősz hajú asszony közeledett felénk, Annuska néni. Köszönt illedelmesen: „Dicsértessék a Jézus Krisztus! Jaj fiaim, titeket

kereslek.” – „Tessék – mondom – mit segítsünk?” „Halálán van az uram, a Mátyás, kriptát kellene kiásni.” Megmutatta, hová szeretné, hogy ássuk. Hozzáfogtunk, és aznap kiástuk. Harmadnapra kész lett a kripta. Aztán telt-múlt az idő és Mátyás, - halljatok csudát – meggyógyult. Egy napon kint vagyok a temetőben, amikor egy ősz hajú férfi közeledik felém, s köszön illedelmesen, majd kezét fog velem és bemutatkozik: „Nagy Mátyás vagyok.” Leültünk az egyik sír szélére és beszélgetni kezdtünk: „Tudod, fiam – mondja Matyi bácsi, - én megmentettem a templomot 1944-ben.” Nézek az idős emberre, és ő mesélni kezd: „1944-ben katona voltam. Lövöldöztünk Dagonyból befelé. Jelzést kaptunk, hogy az oroszok a templom tornyából géppuskáznak bennünket. Adják az irányt és a parancsot, hogy lőjük szét. Állok a százados mellett és így szólok: Százados úr, ne engedje, hogy szétlőjék a templomtornyot. Olyan szép ez a templom. Szülőfalum temploma. A Szent Anna templom. Szépen kérem, mentse meg, ha lehet. Isten is megmenti magát a haláltól. Hallgasson rám! A százados így szólt: 4-5 orrossal kevesebb lesz, ha kilőjük őket. – Százados úr, ha elfogy a lőszerük, úgyis lejönnek onnét. Ebben a pillanatban egy akna vágódott a közelbe. A Bíró Béla utca végéből jött a lövés. A mieink bemérték őket és ment is a válasz – telibe találták az aknalövőket. A föld betemette őket.” Látja, Matyi bácsi – mondom mosolyogva, - maga egy igazi hős. Megmentette a templomot és Isten nem feledkezett meg magáról. Beteg volt, s most meggyógyult. „Hála Istennek, jól vagyok. Látod, jövök meglocsolni a síromat, amit kiástatok nekem.” Hát még sokáig locsolja! – mondom, - a 100 évből nem engedünk! „Majd meglátjuk, mennyit kapunk. Tudod, aztán, hogy meghagytuk a tornyot, füttyültek a golyók a fejünk mellett. A százados mindig körülöttem volt. Nagyon félt. Mondtam neki, ne búsuljon, ha vége lesz a háborúnak, elmegyünk a templomba és imádkozunk, meglátja milyen szép a templom belseje.”

1979-ben Matyi bácsi halálán volt, de meggyógyult és még 6 évig élt. A hős katona fent nyugszik a Kápolnás temető 2. parcellájában a 17. sor 20. sírjában. A Sátán 1944-ben szerette volna leromboltatni Isten házát, de Nagy Mátyás tiszta szava, Isten iránti szeretete nagyobb volt a Sátán hatalmánál. Ma 2000-t írunk, áll a torony, pedig nagy háború dúlt Jánoshalmán, zúgtak, ropogtak a fegyverek. A Bajai-úti temetőből néhány éve ellopták a harangot. Én akkor megjósoltam, hogy Isten nem engedi, hogy tönkre tegyék. Három nap múlva a harang megkerült. Ez egy szent harang, a lelkek harangja, a népeké. Istennek gondja van a szent dolgokra.

Én tudom, hogy a sírásás kemény férfi munka, 50, 70, 80 cm fagyott talajt átvágni nem mindegy évtizedeken keresztül. 1972 óta én bírtam a legtovább. A társaimat elveszítettem, ők kint nyugosznak már a temetőben. A feltámadást várják. Sokaknak mondom, nem kell búsulni, úgyis feltámadunk. Némelyek kinevetnek, de én hiszem, hogy a bajban velünk van Isten és segít. Nem is tudják az emberek, hogy miért mondom. De a templomtorny számomra mindig Isten gondviselő szeretetét hirdeti.

Nagy Ferenc
sírásó